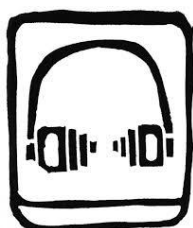

Undervisningsmateriale til lyd i udskoling

Lilith

Tværfagligt mellem dansk og kristendomskundskab

www.radiodrama.dk

Introduktion til Lilith, en audiowalk

Radiodrama.dk har skabt en fortælling, der er tiltænkt som en kirke-audiowalk.

Lytteren skal stille sig ude foran kirkedøren, tænde for radiodramaet og lade sig føre ind i kirkerummet af fortælleren Adam. Handlingen udspiller sig, mens man bevæger sig rundt i kirken, ved at gøre som fortælleren siger.

Fortællingen varer 20 minutter.

Er der ikke mulighed for kirkebesøg, er det naturligvis stadig muligt at høre dramatiseringen af mødet mellem Lilith, Adam og Eva og benytte dette undervisningsmateriale dertil.

Undervisningsmaterialets opbygning

- En før-lytningsfase
Eleverne bliver præsenteret for myten om Lilith samt de to skabelsesberetninger
- Lydfortællingen *Lilith*, der giver den største lytteoplevelse, hvis det er muligt at høre den i en kirke.
- Efterbehandling af *Lilith*
- Perspektiveringsopgave
Eleverne skal høre sangen og arbejde med teksten *Lilith* af Lone Kellerman fra 1977
- Hvad der siden skete
En opgave, hvor eleverne tager udgangspunkt i gammeltestamentlige fortællinger og skriver eller indtaler dialogen, hvor personerne mødes efter det konkrete handlingsforløb

Lilith kan høres gratis på www.radiodrama.dk

Kopiering fra dette materiale må kun finde sted på institutioner eller virksomheder, der har indgået aftale med Copydan Tekst & Node, og kun inden for de rammer, der er nævnt i aftalen.

Medvirkende: Tina Mundt Nedergaard, Julie Anna Hedegaard og Frank Kruse

Manuskript og redigering: Morten Aagaard Borg

Optagelse og undervisningsmateriale: Kia Lundsgaard

Forestillingen er støttet af Næstved kommune

Kvinden Lilith

Myteskikkelsen Lilith er bedst kendt fra den middelalderlige tekst fra ca. år 700-1000, *Ben Siras Alfabet*, der er en jødisk *midrash*, hvilket betyder en tekstlig udlægning, der kan forklare, uddybe og videreudvikle tekststeder i den jødiske bibel *Tanakh*. Fortællingen om Lilith kan læses som en form for tolkning af Bibelens to skabelsesmyter, ligesom den kan give svar på en række traditioner.

Lilith var, ifølge den jødiske folkløse, Adams første kone, der forlangte at være ligestillet med sin mand. Hun ville ikke være ham underdanig, hverken i hverdagen eller i ægtesengen. Myten fortæller, hvordan de to skændtes om deres sexliv. "Jeg vil ikke ligge under dig" sagde hun til ham, hvortil Adam svarede: "Jeg vil ikke ligge under for dig, men på toppen. For du er tilegnet pladsen under mig, og jeg er dig overlegen". "Vi er hinanden ligeværdige, da vi begge er skabt af jorden i Guds billede", var Liliths klare svar, men Adam ville ikke høre.

Lilith får til sidst nok, hun får vinger og flygter til Det Røde Hav efter hun har sagt Guds udsigelige navn. Adam finder sig ikke i at blive forladt på den måde, han går til Gud og får ham til at sende de tre engle, Senoi, Sansenoi og Samangelof, ud efter Lilith, men hun lader sig ikke rokke – hun vil ikke tilbage til sin mand.

I stedet fortæller hun englenerne, at hun er skabt til at svække spædbørn. Hun har evnerne til at dræbe drengbørn de første otte dage efter fødslen og pigerne de første 12 dage. Lilith slår en handel af med englenerne. Hun lover at skåne de børn, der er beskyttet af en amulet med de tre engles navne påskrevet, hvis englenerne til gengæld lover at sætte hende fri. Aftalen bliver indgået, Lilith bliver fri – men hun bliver til en dæmon, nogle steder tolkes hun endda til at blive djævlens moder.

Navnet Lilith betyder på semitisk sprog Nat, og den dæmoniserede Lilith blev gennem århundrede anset som en figur, der har samleje med sovende mænd for at stjæle deres sæd, en såkaldt Succubus.

Lilith er ikke direkte nævnt i bibelen, kun en enkelt gang i Esajas Bog 34 v. 14, hvor hun kaldes "natteheksen". Den mytiske historie har da også ændret karakter undervejs. Lilith gik fra at være alle dæmoners moder, til op gennem tiden at blive hyldet som en gudinde – og i 70'ernes rødstrømpebevægelse blev hun ligefrem anset for at være verdens første feminist.

Fortællingen om Lilith er interessant på mange måder, dels fordi den forsøger at give et svar på de to skabelsesberetninger, der er i Mosebøgerne, og fordi andre jødiske traditioner er indflettet i fortællingen bl.a. amuletter til beskyttelse af spædbørn, som man kender helt tilbage fra oldtiden. Lilith figuren er blevet studeret og analyseret i alle teologiske kredse, hvor hun både er elsket og hadet for sine handlinger.

De to skabelsesberetninger

1. Modebog, kap 1 v. 26-31

Gud sagde: »Lad os skabe mennesker i vort billede, så de ligner os! De skal herske over havets fisk, himlens fugle, kvæget, alle de vilde dyr og alle krybdyr, der kryber på jorden.« Gud skabte mennesket i sit billede; i Guds billede skabte han det, som mand og kvinde skabte han dem. Og Gud velsignede dem og sagde til dem: »Bliv frugtbare og talrige, opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!« Gud sagde: »Nu giver jeg jer alle planter, der sætter frø, på hele jorden og alle træer, der bærer frugt med kerne. Dem skal I have til føde. Til alle de vilde dyr og til alle himlens fugle, ja, til alt levende, der rører sig på jorden, giver jeg alle grønne planter som føde.« Og det skete. Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor godt det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag.

1. Mosebog, kap 2

Dengang Gud Herren skabte jord og himmel, var der endnu ingen buske på jorden, og ingen planter var spiret frem, for Gud Herren havde ikke ladet det regne på jorden, og der var ingen mennesker til at dyrke agerjorden, men en kilde brød frem af jorden og vandede hele agerjorden. Da formede Gud Herren mennesket af jord og blæste livsånde i hans næsebor, så mennesket blev et levende væsen.

Gud Herren plantede en have i Eden ude mod øst, og der satte han det menneske, han havde formet. Gud Herren lod alle slags træer, der var dejlige at se på og gode at spise af, vokse frem af jorden, også livets træ midt i haven og træet til kundskab om godt og ondt.

I Eden udsprang en flod, der vandede haven. Udenfor delte den sig og blev til fire strømme. Den første hedder Pishon; den snor sig gennem hele landet Havila, hvor der er guld. Guldet i det land er fint; der er også bedellium og shoham-sten. Den anden flod hedder Gihon; den snor sig gennem hele landet Nubien. Den tredje flod hedder Tigris; den løber øst for Assur. Den fjerde flod er Eufrat.

Gud Herren tog mennesket og satte ham i Edens have, for at han skulle dyrke og vogte den. Men Gud Herren gav mennesket den befaling: »Du må spise af alle træerne i haven. Men træet til kundskab om godt og ondt må du ikke spise af, for den dag, du spiser af det, skal du dø!«

Gud Herren sagde: »Det er ikke godt, at mennesket er alene. Jeg vil skabe en hjælper, der svarer til ham.« Så formede Gud Herren alle de vilde dyr og alle himlens fugle af jord, og han førte dem til mennesket for at se, hvad han ville kalde dem, og det, mennesket kaldte de levende væsener, blev deres navn. Sådan gav mennesket alt kvæget, himlens fugle og alle de vilde dyr navn, men han fandt ikke en hjælper, der svarede til ham.

Da lod Gud Herren en tung søvn falde over Adam, og mens han sov, tog han et af hans ribben og lukkede til med kød. Af det ribben, Gud Herren havde taget fra Adam, byggede han en kvinde og førte hende til Adam. Da sagde Adam:

»Nu er det ben af mine ben
og kød af mit kød.
Hun skal kaldes kvinde,
for af manden er hun taget.«

Derfor forlader en mand sin far og mor og binder sig til sin hustru, og de bliver ét kød.
Adam og hans kvinde var nøgne, men de skammede sig ikke.

Arbejdsspørgsmål

- Læs de to skabelsesberetninger i gl. testamente
- Undersøg; hvad betyder navnet Adam?
- Undersøg; hvad betyder navnet Eva
- Hvordan passer navnene til skabelsesberetningen?
- Hvordan skabes mennesket i skabelse 1?
- Hvordan skabes mennesket i skabelse 2?
- Hvilken skabelsesberetning passer til Lilith-myten?
- Hvordan er kvindens rolle forskellig i de to beretninger?

Lilith og Adam

- Hvordan passer Liliths argumentation om, at hun ikke vil være Adam underdanig med Guds skabelse af dem?
- Hvad er Adams modargumentation?

Lilith – audiowalken

Lilith er en god fortælling, og Radiodrama.dk har videredigtet på myten og dramatiseret, hvad der vil ske, når Lilith, Adam og hans anden kone Eva mødes igen.

Hør radiodramaet i din lokale kirke – god fornøjelse

Efterbehandling af Lilith

Handling

- Beskriv Lilith
- Beskriv Eva
- Hvordan er der forskel på de to kvinder?
- Beskriv Adam
- Hvorfor har han brug for at være alene?
- Hvorfor ønsker Adam at tale med Lilith?
- Lilith udfordrer Adam til at mærke efter – kan han det?
- Lilith udfordrer også Eva, hvordan gør hun det?
- Lav en plus- og minusliste til hver af de tre personer, hvilke karaktertræk synes du godt om, og hvilke bryder du dig ikke om?
- Lilith laver nogle referencer til Jesus – hvilke?
- De tre personer har alle betalt en pris for det liv, de lever
 - Hvad er prisen og belønningen for de tre?

- Hvordan, synes du, dramatiseringen passer sammen med den mytefortælling du kender om Lilith?
- Hvordan synes du, det fungerer, at du bliver guidet rundt i kirkerummet?
- Radiodramaet efterlader lytteren med nogle store spørgsmål, som den enkelte hver især skal tage stilling til i sit liv – hvordan synes du, det fungerer?
- Fik radiodramaet dig til at tænke?

Lydbilledet

- Beskriv lydene i de første to minutter – hvordan hænger det sammen med det, Adam fortæller dig?
- Fortællingen er personstyret med stemningsdannende underlægningsmusik og effekter. Hvilke stemningsdannende lyde kan du høre undervejs?
- Hvordan virker lydbilledet – er det troværdigt i forhold til handlingen?

Perspektivering

Lilith-figuren blev ophævet til verdens første feminist af rødstrømpebevægelsen i 70'erne. *Lilith* blev landskendt da Lone Kellermann indspillede en hyldestsang til hende i 1977.

Læs teksten og svar på følgende spørgsmål

- Skriv kort, hvad hver enkelt strofe handler om
- Hvordan beskrives Adam – og hvordan sammenlignes han med manden som køn?
- Der er to slags kvinder – hvordan beskrives de?
- Hvordan bliver Lilith brugt i kvindekampen?
- Hvordan passer sangteksten til det, du i øvrigt kender til myten om Lilith?

Foto: Istock.com/Credit:VeraPetruk

Lilith

I tidernes morgen, da det hele started
var Lilith allerede i sving
Hun åd og drak og sov og var tilfreds med livet
på nær en ganske enkelt ting:
Og det var Adam, han gik rundt og så så anspændt ud
med hænderne i lommerne parat til skud.
Han sa': Lilith, du skal lyde Herren
Lilith: Kom og giv mig fred,
du ved at slægterne længes og jeg er ved at sprænges
Så Lilith, la nu aberne være, kom og læg dig ned.

Men Lilith var fri, hun havde ikke lyst
der var så meget andet hun gad
Vorherre og Adam gik omkring i haven
og truede og græd og bad
Men ikke én af dem ku' nærme sig og trænge ind
for Lilith havde heldigvis et stædigt sind.
Hun sa': Aldrig vil jeg bøje nakken
og ydmygt ta' imod min dom,
For jeg har andet at lave, en kæmpe køkkenhave
Så hold jer fra min urtegård for jeg vil ikke laves om.

Vorherre blev sur og trak sig helt tilbage
tænkte lidt og fik en ide
Han skrev på en bog om livets første dage
om slægterne sku' få at se
Så rev han siderne om Lilith ud og smed dem væk
Han spejled sig i himlen og så sa' han kækt:
Han sa': Nu vil jeg begynde forfra
for Adam han skal ha en brud
En sød lille dukke, der uden at mukke
Vil bøje sig i støvet når han nærmer sig, parat til skud.

Nu ved I præcis hvordan det hele hændte,
da kvinderne blev splittet i to -
Den ene var Lilith, hun var stærk og syndig
Den anden var sin skabers ko -
Og ham der Adam han kom tyrende fra ryggen af
Åh, kvinder hvordan går det så med det i dag???
Jeg sir: Nu må vi stå mere sammen
når Herren stikker hovedet frem
For vi har meget at gøre og la'r vi os snøre
så når vi aldrig længere end til det lille dukkehjem...
(tekst og musik: Eva Langkow, 1975)

Hvad der videre skete

Læs én af følgende tekster fra det Gamle Testamente og forestil dig, hvad der efterfølgende skete.

Du skal skrive teksten i manuskriptform med replikker. I kan også vælge at gå flere sammen og indtale dialogen som et radiodrama.

Forslag til tekster

- Syndefaldet, 1.Mos 3
 - Adam og Eva er smidt ud af paradiset have. Gud har straffet dem for at spise æblet fra Kundskabens træ. Forestil dig dialogen mellem de to, mens de vandrer bort fra Paradiset
- Abraham og Isak, 1.Mos 22
 - Forestil dig dialogen ned af bjerget efter at Isak alligevel ikke blev ofret af sin far Abraham
- Kain og Abel, 1.Mos 4
 - Kain og Abel er Adam og Evas sønner. Kain dræber sin broder i misundelse. Forestil dig, at Kain taler med sin far Adam, inden Gud gjorde ham til fredløs og flygtning
- Noas ark, 1.Mos 6, v. 14-16
 - Noa har fået anvisninger fra Gud om, hvordan arken skal bygges. Forestil dig, at Noa fortæller det til sin kone, og hendes reaktion på, at jorden bliver oversvømmet af en syndflod, og hun og Noa skal redde alle dyrearter
- Samson og Dalila, dommerbogen 13-16
 - Dalila får Samson til at fortælle hende hemmeligheden bag sin styrke. Forestil dig dialogen, hvor Dalila går tilbage til filisterne og de sammen finder ud af, hvordan de kan tilintetgøre Samson

Velegnede redigeringsprogrammer

I kan indtale jeres dialoger på jeres telefoner og derefter sende lydfilen til en mail, hvorfra I uploader filen i et redigeringsprogram.

I kan også optage direkte i Wevideo på skoletube.dk eller via skoletube-appen og redigere derfra.

www.wetransfer.com kan sende store lydfiler.

Derefter kan I redigere i ét af følgende programmer, hvor der også ligger gratis musik og lydeffekter. Upload derefter i en klassekanal på Skoletube, hvis Wevideo benyttes, eller send filen fra Audacity til jeres lærer.

- WeVideo i www.skoletube.dk

- <https://www.audacityteam.org/>